

Υ/Ε17 Γλωσσική Ανάπτυξη και Ειδική Αγωγή

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών		
ΤΜΗΜΑ	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Υ/Ε17	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Δ'
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Γλωσσική Ανάπτυξη και Ειδική Αγωγή		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
	3	10	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Ειδίκευσης, ανάπτυξης δεξιοτήτων		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Επιτυχής ολοκλήρωση των 9 μαθημάτων των τριών πρώτων εξαμήνων		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική γλώσσα		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	Ανακοινώνεται πριν την έναρξη του εξαμήνου		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

<p>Μαθησιακά Αποτελέσματα</p> <p><i>Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.</i></p> <p><i>Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης • Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β • Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων
<p>Με την ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτήτριες και οι φοιτητές θα είναι σε θέση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να έχουν μια συνολική κατανόηση του επιστημονικού πεδίου της γλώσσας και της γλωσσικής ανάπτυξης. • Να προσδιορίζουν τα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης, το φωνολογικό, το μορφολογικό, το συντακτικό, το σημασιολογικό και το πραγματολογικό. • Να γνωρίζουν τα κύρια στάδια της γλωσσικής ανάπτυξης, την υπόθεση της κρίσιμης περιόδου στη γλωσσική ανάπτυξη και να διακρίνουν τα ορόσημα της γλωσσικής ανάπτυξης. • Να αποκτήσουν γνώσεις για τις θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατάκτηση της μητρικής γλώσσας (συμπεριφορισμός, γενετικές προσεγγίσεις, γνωσιακές/γνωστικές προσεγγίσεις και εποικοδομισμός, επικοινωνιακές/αλληλεπιδραστικές προσεγγίσεις, συνδεδισμός). • Να εξοικειωθούν και να γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της φωνολογικής, της μορφολογικής και

συντακτική ανάπτυξης, της σημασιολογικής/λεξιλογικής και τέλος, της πραγματολογικής ανάπτυξης των παιδιών.

- Να μπορούν να διακρίνουν τις πρακτικές εφαρμογές των Θεωριών γλωσσικής ανάπτυξης.
- Να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τα μεθοδολογικά εργαλεία της Ψυχογλωσσολογικής έρευνας.
- Να γνωρίζουν τις διαδικασίες κατανόησης και παραγωγής του προφορικού και γραπτού λόγου, καθώς και τα προβλήματα στον προφορικό και στον γραπτό λόγο.
- Να κατανοούν τα θεωρητικά μοντέλα και προσεγγίσεις στο πλαίσιο των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών.
- Να έρθουν σε επαφή με ζητήματα αξιολόγησης, ανίχνευσης και διάγνωσης και να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ τους.
- Να αναγνωρίζουν διάφορες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε σχέση με τα προβλήματα προφορικού και γραπτού λόγου.
- Να εξοικειωθούν με εφαρμογές διδακτικής αξιολόγησης στη γλώσσα.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες εφαρμογής πρωτοκόλλων αξιολόγησης δεξιοτήτων και ανάλυσης λαθών.
- Να έρθουν σε επαφή με συγκεκριμένα παραδείγματα αξιολόγησης περιπτώσεων μαθητών/τριών.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....

Άλλες...

.....

- Αναζήτηση, ανάλυση, και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών
- Αυτόνομη εργασία
- Εφαρμογή της γνώσης στην πράξη
- Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις
- Λήψη αποφάσεων
- Ομαδική εργασία
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα φύλου
- Άσκηση κριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι η μελέτη της τυπικής γλωσσικής ανάπτυξης στο παιδί, ώστε στη συνέχεια να γίνουν κατανοητά τα χαρακτηριστικά της μη τυπικής γλωσσικής ανάπτυξης. Ειδικότερα, στόχοι είναι η παρουσίαση των βασικών σταδίων της γλωσσικής ανάπτυξης του παιδιού σε όλα τα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης, το φωνολογικό, το μορφολογικό, το συντακτικό, το σημασιολογικό και το πραγματολογικό, καθώς και η συζήτηση των κυριότερων θεωρητικών προσεγγίσεων για την κατάκτηση της μητρικής γλώσσας (συμπεριφορισμός, γενετικές προσεγγίσεις, γνωσιακές/γνωστικές προσεγγίσεις και εποικοδομισμός, επικοινωνιακές/αλληλεπιδραστικές προσεγγίσεις, συνδετισμός), αλλά και των μεθοδολογικών εργαλείων που χρησιμοποιούνται στην ψυχογλωσσολογική έρευνα για τη μελέτη του παιδικού λόγου.

Επίσης, παρουσιάζονται τα προβλήματα στον προφορικό και στον γραπτό λόγο, τα θεωρητικά μοντέλα και οι προσεγγίσεις στο πλαίσιο των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών, καθώς και ζητήματα αξιολόγησης, ανίχνευσης, διάγνωσης και εκπαιδευτικής παρέμβασης σε σχέση με τα προβλήματα προφορικού και γραπτού λόγου. Τέλος, συζητώνται θέματα εφαρμογών διδακτικής αξιολόγησης στη γλώσσα και παρουσιάζονται πρωτόκολλα αξιολόγησης των δεξιοτήτων αναδυόμενου γραμματισμού με ιδιαίτερη έμφαση στη φωνολογική επίγνωση, όπως και πρωτόκολλα ανάλυσης λαθών που αφορούν στην προφορική ανάγνωση, στην αναγνωστική κατανόηση, στην ορθογραφία και στη γραπτή έκφραση, που συνοδεύονται από παραδείγματα αξιολόγησης συγκεκριμένων περιπτώσεων μαθητών/τριών με σκοπό την καλύτερη κατανόηση της χρήσης τους.

Το μάθημα αναπτύσσεται στις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1. Το επιστημονικό πεδίο της γλώσσας και της γλωσσικής ανάπτυξης και τα μεθοδολογικά εργαλεία στην ψυχολinguιστική έρευνα.
2. Μελέτη των επιπέδων γλωσσικής ανάλυσης (φωνολογικό, μορφολογικό, συντακτικό, σημασιολογικό και πραγματολογικό).
3. Κύρια στάδια και ορόσημα της γλωσσικής ανάπτυξης.
4. Θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατάκτηση της μητρικής γλώσσας (συμπεριφορισμός, επικοδομισμός, γενετικές προσεγγίσεις, γνωσιακές προσεγγίσεις, επικοινωνιακές προσεγγίσεις, συνδετισμός, αλληλεπιδραστικές/επικοινωνιακές προσεγγίσεις).
5. Φωνολογική και μορφολογική, συντακτική ανάπτυξη.
6. Σημασιολογική/λεξιλογική και πραγματολογική ανάπτυξη.
7. Προβλήματα στον προφορικό και στον γραπτό λόγο και θεωρητικά μοντέλα και προσεγγίσεις στο πλαίσιο των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών.
8. Ζητήματα αξιολόγησης, ανίχνευσης και διάγνωσης.
9. Εφαρμογές διδακτικής αξιολόγησης στη γλώσσα και πρωτόκολλα αξιολόγησης δεξιοτήτων και ανάλυσης λαθών.
10. Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις στα προβλήματα προφορικού και γραπτού λόγου.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

<p>ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i></p>	<p>Συγχρονική Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση</p>																							
<p>ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i></p>	<p>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία και στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</p>																							
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</i> <i>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</i></p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Δραστηριότητα</th> <th>Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Διαλέξεις</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Αυτοτελής μελέτη</td> <td>70</td> </tr> <tr> <td>Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας</td> <td>50</td> </tr> <tr> <td>Πραγματοποίηση δραστηριοτήτων διδακτικών ενοτήτων</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>Πρακτική εξάσκηση με εργαλεία και εφαρμογές</td> <td>30</td> </tr> <tr> <td>Συγγραφή εργασίας</td> <td>80</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Σύνολο Μαθήματος</td> <td>300</td> </tr> </tbody> </table>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου	Διαλέξεις	30	Αυτοτελής μελέτη	70	Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	50	Πραγματοποίηση δραστηριοτήτων διδακτικών ενοτήτων	40	Πρακτική εξάσκηση με εργαλεία και εφαρμογές	30	Συγγραφή εργασίας	80							Σύνολο Μαθήματος	300	
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου																							
Διαλέξεις	30																							
Αυτοτελής μελέτη	70																							
Μελέτη και ανάλυση βιβλιογραφίας	50																							
Πραγματοποίηση δραστηριοτήτων διδακτικών ενοτήτων	40																							
Πρακτική εξάσκηση με εργαλεία και εφαρμογές	30																							
Συγγραφή εργασίας	80																							
Σύνολο Μαθήματος	300																							
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ <i>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</i> <i>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</i> <i>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</i></p>	<p>Αξιολόγηση στη βάση τελικής γραπτής εργασίας, καθώς και δύο δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια του εξαμήνου. Επίσης, συμμετοχή στις εβδομαδιαίες διαλέξεις.</p>																							

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

Ανδρέου, Γ. (2012). *Γλώσσα. Θεωρητική και μεθοδολογική προσέγγιση*. Πεδίο.

Κατή, Δ. (2009). *Γλώσσα και επικοινωνία στο παιδί*. Οδυσσέας.

Μότσιου, Ε. (2014). *Εισαγωγή στην ανάπτυξη της γλώσσας*. University Studio Press.

Παντελιάδου, Σ. (2000). *Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική πράξη. Τί και γιατί*; Ελληνικά Γράμματα.

Παντελιάδου, Σ., & Αντωνίου, Φ. (Επιμ.) (2008). *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες*. Γράφημα.

Παντελιάδου, Σ., & Μπότσας, Γ. (Επιμ.) (2007). *Μαθησιακές δυσκολίες: Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά*. Γράφημα.

Παντελιάδου, Σ., & Πατσιοδήμου, Α. (2007). *Εφαρμογές διδακτικής αξιολόγησης και μαθησιακές δυσκολίες*. Γράφημα.

Παπαηλιού, Χ. (2005). *Η ανάπτυξη της γλώσσας: Θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα από την τυπική και αποκλίνουσα γλωσσική συμπεριφορά*. Παπαζήση.

Πόρποδας, Κ.Δ. (2002). *Η ανάγνωση*. Αυτοέκδοση.

Ράλλη, Α. (2019). *Γλωσσική ανάπτυξη. Βρεφική, παιδική και εφηβική ηλικία*. Gutenberg.

Στασινός, Δ. (2015). *Ψυχολογία λόγου και γλώσσας. Ανάπτυξη και παθολογία. Δυσλεξία και λογοθεραπεία*. Gutenberg.

Τάφα, Ε. (2011). *Ανάγνωση και γραφή στην προσχολική εκπαίδευση*. Πεδίο.

Hoff, E. (2009). *Language development*. Wadsworth. Cengage Learning.

Hoff, E. (2009). *Γλωσσική ανάπτυξη*. Broken Hill Publishers.

Kail, M. (2019). *Η κατάκτηση της γλώσσας*. Gutenberg

Lightfoot, C., Cole, M., & Cole, S.R. (2022). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. Gutenberg.

- Συναφή Επιστημονικά Περιοδικά:

Review of Educational Research

Review of Educational Research

American Educational Research Journal

Applied Psycholinguistics

Brain and Language

British Journal of Developmental Psychology

British Journal of Special Education

British Journal of Learning Disabilities

Child Development

Developmental Psychology

Educational Psychologist

European Journal of Psychology of Education

European Journal of Special Needs Education

First Language

International Journal of Educational Research

Journal of Child Psychology and Psychiatry

Journal of Educational Psychology

Journal of Experimental Child Psychology

Journal of Child Language

Journal of Learning Disabilities

Journal of Pragmatics

Journal of Research in Special Educational Needs

Journal of Research on Reading

Journal of Special Education

Journal of Speech and Hearing research

Journal of Speech, Language and Hearing Research
Language and Cognitive Processes
Language, Interaction and Acquisition
Language Development
Language Learning
Language Learning and Development
Learning Disabilities: A Multidisciplinary Journal
Learning Disabilities Research and Practice
Learning Disability Quarterly
Current Directions in Psychological Science
Perspectives on Psychological Science
Psychological Bulletin
Psychological Science
Psychology of Language and Communication
Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal
Reading Psychology
Reading Research Quarterly
Review of Educational Research
Scientific Studies of Reading